

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 fior., pe siése luni 2 fior. 25 cr., pe trei luni 1 fior., 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei) si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor raspunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti.

Discursu tienutu in o conferintia de invetiatori.

Noi publicaramu in doi numeri mai de inainte teori'a conferintieloru de invetiatori, si cugetaramu de interesu a dá publicului nostru si óre care probe de discursuri tienute de invetiatorii germani in conferintiele loru. Éta deocamdata o atare proba:

Prim'a cestiune a conferintieloru nóstre se imparte in 3 parti:

a) Este óre adevratu ca tinerimea acum e mai necioplita, mai reu educata, in specia moralicesce desfrenata, si faciá atatu cu parintii catu si cu invetiatorii mai neascultatóre decatu in anii trecuti?

b) Care suntu cauzele acestoru adevveri triste?

c) Cumu s'aru poté vindecá aceste rele pe ocale mai practica?

Unde se afla adí vre-unu invetiatoriu, care se nu se planga asupra educatiunei rele si a neascultarei, ma tocma si asupra immoralitatii copiiloru? Fia-care din d-vóstra. credu ca sentiesce adevverulu acestoru afirmatiuni. Totu asiá se plangu si parintii, avendu in astu respectu a suferi mai multu cá noi invetiatorii. De vomu luá sama la copii pe strade, a casa, in scóla séu in beserica, durere! nu aflamu aceea liniste, blandétie si curatía in ei, de care ne vorbescu betranii, ca erá in anii trecuti. Se póte cá si spusele betraniloru in astu respectu se nu fia tóte cu simbure, dar' totusi aceea trebue se concedemu, ca acum stámu mai reu cu copii cá mai nainte; eu cugetu totusi, ca la aceste rele la tóta templarea le potemu pune stavila. Dar' totusi mai inainte de-a ne demite mai afundu in acestu obieptu se resolvámu a 2-a intrebare premiendu óre cateva cauze.

Déca parintii si invetiatorii se plangu asupra creșterii copiiloru si socotescu a avé dreptu la acést'a, atunci mai nainte de tóte trebue se cercámu, unde se afla redacín'a acestoru rele, aparitiuni triste. Cu puține cuvinte: caus'a jace in educatiunea gresita a prunciiloru. De órece factorii primari suntu cas'a parintiésca si scól'a, asiá trebue se fia gresiél'a aici séu acolo, — pentru ca de vomu considerá mai antaiu educatiunea casnica, (caci copilulu vine de comunu numai cu alu 6-lea séu 7-lea anu in scól'a, si de multeori reu crescutu), cum stá acolo cu supunerea séu ascultarea? Vomu aflá ca unii le denéga totu ce e cu potintia, ei voiescu se faca din copilu o machina; altii facu tóte dupa voi'a copiiloru, ei se lasa órecumu se le impuna copii; din contra altii pretindu dela copii lucruri mari, si ér' altii nu voiescu se dee copiiloru de lucru nici suffetesce nici trupesce. Inse cea mai trista impregiurare este dés'a neintielegere a parintiloru, pentru ca candu pre copilu lu pedepsesce tat'a, mam'a-lu partinesce si-lu apara. — Unde duce acést'a? La neascultare si renitintia. Copii séu se descuragiéza, déca parintii suntu pré aspri, séu se nutresce in ei cerbicia, ambitiune, superbia s. a.

Cum stá lucrulu cu religiositatea si pietatea?

O! pré desu copii prin creșterea casnica se abatu cu totul dela sant'a detoria ce au faciá cu acéste ver-tuti, caci de multeori parintii lasa cá de acést'a se se ingrigésca servitórele. Acést'a se in templa mai cu sama cu copii de familii mai vediute. Asiá apoi copii, neportandule nime striusu de grige neglegu cu totulu orice ocupatiuni mai serióse si amórea de ordine necumu se se escite dar' se sugruma. I vedi díu'a intréga, afora de órele de prelegeri, pe strade si de intri in o casa, de multeori te ingreciosiezi de disordinea lucruriloru; parintii dau din umeri si spre

escusare arunca vin'a pe copii, in locu de a tiené densii ordine intru tóte.

Un'a dintre cele mai grosolane erori ale educatiunei casnice e inaltierea copiiloru peste starea si poterea familiara. Adese vedemu cu curiositate mergandu copii elegantu imbracati pre langa parinti sereculi. Lucsulu, patim'a de avrè se placa la toti, desiertatiunea e rezultatulu acestei educatiuni intortocate. Nu vedemu acum, ba inca desu, ca parintii si póta copii pe la tóte petrekerile?

Infine vinu si de acelea inainte, se póte ca noi toti amu vedutu, cà parintii suntu cu totulu contrari nevointieleru ce le punu invetiatorii in scóla pentru educatiunea copiiloru. Acést'a domniloru, e amaru, e póm'a cea mai acra, ce trebuie s'o gustámu.

Noi avemu in astu respectu se ne apucamu de lucru cu multa pacientia si blandetie, si póte de multori ne vomu ajunge scopalu astufeliu de parinti ai castigá pentru scóla.

Inca multe aru fi de a se aminti, inse ce ne folosescu? Noi trebuie se luamu in consideratiune nu cumva si noi portámu la acésta demoralizare a copiiloru o miculia vina.

Dloru se cercámu si vomu aflá ca si noi amu poté mai multu face, spre a impiedecá ba chiar' sterpi degenerarea tinerimei, — cugetandu, ca nu suntemu restrinsi ci potemu liberi eserciá poterea nóue incredintia. Invetiatoriulu n' are numai de a instrúa, ci mai cu sama a educá. Educatiunea e inse pentru institutoru o problema grava. Elu trebuie se posiéda maestrí'a de-a atrage tinerimea la sine, a-i castigá in crederea si a influintiá prin cuventu. Elu cá se póta eserciá influinti'a dorita trebuie se scie calitatea metodelui de educatiune. Lipsandu-i unui docinte insusirile acéstea va incurge multe erori in educatiune, si in astu-modu si-va incarcá o parte din vin'a ca tinerimea e asiá de tare demoralisata. Asupra invetiatoriului cadu tóte. —

Eu nu voiu se tractezu aici despre erorile ce le ar' incurge invetiatorulu, ci spre a responde la a 3-a parte a cestiunei nóstre, voiu vorbí despre midilócele, care suntu de-a se intrebuintiá in-contra degenerarii scolariloru.

Modulu principalu e, invetiatoriulu se fie unu educatoru potinte; dar' la acést'a se cere unu studiu, mai nainte de tóte deplin'a cunoscintia a religiunei, care e fundamentulu educatiunei. Invetiatoriulu aléga-si de stea conducátore a educatiunei doctrinele bisericeii. Dar'

pe lunga acést'a mai trebuie se aiba cunoscintí'a poteriloru omenesci.

Poterile omenesci se impartu in corporale si spirituale. Cultivarea celoru de antaiu depinde dela parinti, cele din urma remanu pe sama invetiatoriului, se le desvólte si nobilizeze. Atentiunea lui are cu distinctiune se tîntésca la spiritulu si anim'a invetiachelului, adeca se cultive mintea si anim'a. Cultivarea animii adeca a spiritului e mai de lipsa decatu a mintei, fora de care simtiurile nobile aru remané reci; totusi cultivarea mintii nu póte fi neglésa, caci fora minte e simtiulu asemenea unui orbu. Cunosciintí'a si simtiulu suntu doi factori cari neincetatu se schimba. Cultivarea virtutei sentiule nu e usióra, fiinduca opune invetiatorului multe predeci. De timpuriu trebuie se se cultive in copii sentiurile, se se escite si inviosieze. Ele se potu escitá prin diverse influentie eserciate asupra spiritului.

Noi numimu simtiementulu placutu placere, celu neplacutu neplacere. Déca nu s'arata nici placere, nici neplacere, atunci acésta cercustare o numimu indiferentismu. Noi vedemu o astufeliu de cercustare de multeori la invetiaceii nostri, si de vomu scrutá aflamu ca si noi portamu ceva vina la aceea, caci de pretindemu mai multu de catu potu cuprinde invetiaceii, atunci se nasce in ei neplacere séu desgustare de-o nepotintia si minte marginita; scurtu, ei nu au atragere catra obiectele acele; pretindemu mai puçinu de catu suntu in stare, atunci éra se ivesce unu simtiementu neplacutu, acelu alu neocuparii, asiá éra alu neplacerii, pentruca poterile omenesci au lipsa de activitate neintrerupta, caci la din contra se nasce trandavía.

Copii candu i ajunge uritulu cérca se-si amóra tempulu cu joculu.

Pentruce se jóca copii nostri mai bucurosi decatu s' asculte la propunere? óre de ce la o esaminare strinsa numai unu numeru micu din scolari face atat'a, catu trebuie se faca, si dece nu toti? Dece nu aducu multi invetiaceii ocupatiunile date pe-acasa? si de le si aducu suntu pline de erori? Caus'a e, ca cerintiele nóstre nu suntu amesurate facultatiloru loru, caci de aru fi, atunci ei aru avé atragere si indemnu la invetiatura, ne fiindu asia urméza desgustare, indiferentismu si in fine lenevire, care suntu redacin'a toturoru reutatiloru. — Metodulu bunu e primulu medilocu de-a desteptá simtiementulu in tinerime.

Cum s'ar' poté delaturá acestu indiferentismu? Eu

socotu, că numai prin aceia, streduindune a desteptá in invetiacei sentiulu de placere prin ocupatiuni folositoare si atragátore. Acestu sentiu are fórté mare influintia asupra trupului si cu distinctiune asupra spiritului, pentrucá ori ce face omulu cu placere nu-i pare greu.

De aici se vede, de ce insemnate e pentru educatori, se scie tiné sentiulu invetiaceilor voiosu si ilaru. Nu cu multu mai puçinu trebuie se scia invetiatoriulu a desteptá in invetiaceii sci iubirea de ordine, curatia si bunacueniata; elu trebuie se arete invetiaceiului ce insemnate mare au acele vertuti, si ca fora de acelea nu se póte asteptá nici unu lucru de dai-dómne, si marea distinctiune ce e între acel'a care scie tiné ordine si între care nu scie.

Tóte acéstea, ca se aiba resultatu doritu, ceru o cercuspectiune mare. Deca unii din invetiatori se plangu asupra unoru invetiacei, dicandu: ca nu mai inaintéza nimica, aceia trebuie se se întrebe pe sine, ca ei cata vina pórtá la acést'a.

Candu invetiatoriulu vede la unu scolariu sentiului de rusine si caintia, atunci trebuie sei concéda timpu spre a se reculege, si preste cele trecute a trage unu velu, pentruca plesnindu-lu desu in façia cu erorile facute, totu mai tare se siesce si se retrage, incatu pe urma se rumpe legatur'a amórei dintre ei.

Fiasce care invetiatori vře se posiéda amórea si increderea tinerimei, sciundu ca fora de acelea e cu nepotintia educatiunea. — Midiloculu de a pasiedé amórea si increderea invetiaceiului mai de'n de mana e acel'a, (numai deca vře binele si folosulu scolarului), care manifestéza dereptate necorruptibila in tratarea si judecarea scolarilor, care cu erorile scolarilor arata o indulgentia, inse nu le lasa ne cercetate, si care infine ia parte la placerile loru, pe scurtu între copii se face copilu, fora inse a pierde din vedere seriozitatea unui parinte intiepleptu. Vorbindu pana aici in comunu despre desteptarea sentiului umanu in tinerime, mi mai remane o oserbare insemnata, adeca invetiatoriulu are se influintieze mai cu distinctiune asupra unui sentiu care e centrulu toturoru celor a lalte sentiuri, intielegemu sentiulu religiosu, pentru ca religiunea e indiginti'a comuna a fiacarui individu; acésta pretensiune nu o póte invetiatoriulu nici intr'unu chipu delaturá, si ori care invetiatori are ocaziune si midilóce in totu minutulu pentru acestu scopu.

Deca invetiatoriului a fostu cu putintia a cultivá sentiulu tinerimei, atunci s'a deschisu calea pre care póte usioru intrá in anim'a si voi'a copilului, si apoi

elu póte cu cea mai mare convingere seinená cá va secerá frupte de bucuria.

Infine mai vorbindu ceva despre midilócele este-rióre, ce s'aru poté luá incontra degenerarei copiiloru, amintescu aici dóue, adeca: esemplulu bunu, si disciplin'a rigorósa. Cuventulu mistica pe omu din laintru, ér' esemplulu indémna la fapta, séu dupa proverbu: nu dupa vorbe ci dupa fapte se judeca omulu. Togma asia si tinerimea vediendu pe aceia, pe cari i stiméza si veneréza lucrandu, indata conchide, ca asia trebuie se faca si ea; pentru aceia voindu noi a indreptá tinerimea stricata, trebuie se premergemu cu exemple bune; fiasce care din noi cugetandu puçintelu la chiamarea sa, ce are cá omu, crestinu si cetatianu, afla ocaziuni destule. O disciplina rigorósa e fórté necesaria la copii degenerati, cu distinctiune la cei moralicesce stricati. In casulu acest'a se cere o circumspectiune distincta. Invetiatoriulu póte si trebuie se privighieze asupra ordinei in scóla si afora de scóla, in biserica si a casa, inse la acestea se cere o asprime intielépta, care recomanda a admonuí scurtu si polinte, arare ori a pedepsi, inse pedéps'a hotarita a nu o lasá se tréca. Invetiatoriulu trebuie se se siléasca a influintiá indirectu si in cas'a parintiéasca, pentru ca mergandu parintii cu invetiatoriulu mana 'n mana fórté multu i se usuréza educatiunea, inse ne poteandu influintiá, atunci e datoriu a influintiá prin copilu in cas'a parintiloru. Domniloru! se ne iubimu chiamarea ce-o avemu si atunci tóte ne voru fi cu potintia!

Sciri scolastice.

Infintiarea gimnasiului romanu între muntii apuseni. (Capetu). Onorata comisiune! — Aceea scimu cu totii, ca infintiarea unui institutu de cultura, a unui gimnasiu romanu între munti, e dorirea pana si aceloru de diosu din conlocuitorii nostri, acésta é vócea poporului, vócea lui domnedieu.

Acea dorire comuna, vócea poporului, si-a facutu, si-a implinitu detorinti'a sa, atunci, candu si-a alesu comisiunea, pe carea o-a insarcinatu cu ingrigirea acestui lucru. — Sarcin'a acésta dara acum jace pre umerii nostri, — a nóstra e detorinti'a a cugetá, a aflá, si a pune in lucrare midilócele, prin care se se ajunga dorirea, intentiunea poporului nostru, cá gimnasiulu carele de mai multi ani e in planu se-lu traducemu si in fapta complinita. —

Si io credu, ca precum multiamit'a posteritatei pentru acelea se va cuveni nóue, — asiá si defaimete, si blastemele remasitiiloru nóstre, de nu vomu face totu catu se póte cu cele mai incordate poteri, pentru luminarea, si cultur'a loru; tóte acele defaimete si blasteme voru cadé pre mormentele nóstre, si cu secarea a tóta verdéli'a de pe acele, voru documentá nerepau-sulu in care se voru aflá sufletele nóstre. —

Moltu onorati domni si frati! Deca socotimu o natiune, séu si numai poporatiunea unui tienutu, ca unu corpu, inse viiu, atunci trebuie se distingemu intre sufletulu si intre trupulu lui. Purcediendn dupa acésta asemenare vomu recunósce, si vomu marturisí, ca intr' o natiune si togma asia si in o poporatiune a vr'unui tienutu intieleginti'a trebuie se se socotésca de sufletu, si multimea ei ordinaria de trupulu natiunei, ca si a poporatiunei tienului; si daca acésta, e asia, si io credu ca nu é almintre, apoi pe care cade detorinti'a indreptarei, si a inbunatatirei sórtei corpului acelu constatoriu din sufletu, séu intielegintia, si din trupu, séu din multimea ordinaria? Va cunósce ori si carele. — Si prin urmare si aceea, ca cata detorintia, si cata respundietate amu luatú noi asupra nóstra, candu amu primitu a formá comisiune, si a fi membri ai comisiunei pentru infiintiarea gimnasiului intre munti; va cunósce ori carele, ca cu cata respundietate suntemu datori noi nunumai inaintea poporulu; munteanu, carele ne-a onoratu cu increderea sa, candu ne-a alesu de membri ai comisiunei, si suntemu detori nunumai fiiloru, nepotiloru si stranepotiloru nostri, carii cu tóta dreptatea voru pretinde dela noi, din acésta epocha reversatóre de lumina, si de cultura peste tóte popórele Europei, cá se le fimu lasatu mai multe midilóce de cultura, si de fericire, de catu dóra eredisemu noi dela parintii, bunii si strebunii nostri, carii nece audiau, si nece le erá iertatu a cugetá la de aceste, dara, — vomu intielege si acea, cu cata respundietate suntemu obligati la intrég'a nóstra natiune, si toturoru fratiloru, conationalirolu nostri, celoru mai pe de aprópe, si celoru mai de parte. — Ca toti astépta si au asteptatu cu sete, se véda si se auda ca ce facu romanii din nunti, adeca intieleginti'a loru — ca de acésta se tiene lucrulu, — pentru cultivarea, si fericitarea fiiloru, fratiloru, si consangeniloru sei.

Se me credeti DDlor si fratiloru, ca indesiertu ne escusamu si ne vomu escusá cu paupertatea locuriloru, si a colocuitoriloru nostri, caci conationalii ne respundu: ca poporulu munténu, carele asiá dicundu, cu man'a

góla au statu frontu candu i-a venitu asupra-i inimiculu inarmatu, i-a smancitu acelu-a arm'a din mana, l'a invinsu etc. si a revindecatu vechi'a gloria a conationaliloru sei, éra stési-a castigatu nume nemoritoriu, — pentru ca dóra pung'a nu é plina, se póte totusi apucá, se si — in fientiéze institute de cultura; ca au dóra poporulu munteanu, carele nu si-a crutiatu viéti'a si sánglele seu pentru esisiinti'a sa, cea destulu de miserabila, in carea se aflá, au dóra acestu poporu si-va crutiá banutii sei dela infiintiarea de institute, in care se-si castige o sórte mai buna si meritata?? Nu, nu poporulu munténu, io sum prea convinsu despre acés'ta, ci inteligentiei, si conducatoriloru lui se va ascrie si se va imputá, si inca pe dreptate, déca va mai remané fora de institute de cultura, déca nu i se va infiintá gimnasiulu celu multu doritu. —

Io credu dara, a fi de lipsa, ca o comisiune cu tóta seriositatea se cugete, se consulte si se lucre in respectulu acestui obieptu. — — — Si spre acés'ta mi-amu tienutu de detorintia, si de onóre, a o conchiamá la consultare pe diu'a de adi. — — —

Nu voiescu in specialu a me lasá in desfasiurarea lucrului, care ar' fi se ne stee inainte, — va aterná dela desbaterile si dela conclusele onoratiiloru membri, déca e se remanemu toti, si la olalta pe langa infiintiarea unui gimnasiu mare intre munti si a altoru scóle subsidiarie, séu déca o parte dintre noi, precumu sum insciintiatu, s'a separatu de intregu, lucra singura, si se crede pe sine in stare, cu poterile sale, asi poté impliní trebuintiele proprie.

In care intemplare credu ca nece cei remasi, séu lasati de catra confrati loru, nu au se si puna manule in senu, ci se lucre si ei acea, ce cere lips'a, si folosulu loru si precum mintea, si intiepleptiunea propria i va manuce.

Acum dara onoratiiloru DD. si frati — — Binevoti a luá la seriósa desbateré, preeumu meritéza, caus'a gimnasiului infiintiendu intre munti. — —

Dupa aceste oserbatiuni a presiedentului, cari mi-se paru a nu a vé trebuintia de comentariu, vorbindu unulu si altulu in favórea gimnasiului unu membru comisionale din Campeni dede a esplicá lucrurile sale din ²⁸/₁₆ Ianuariu in cóce-incolo, pana candu esi altulu si spuse pe fačia, ca comun'a Campeni si-retrage dela gimnasiu bani sei cá sesi redice scóle normali proprie in locu. —

Acum si numai acum se putú aflá cu securitate, ca ce sentiuri pórtá intieleginti'a din Campeni séu o

parte a ei, fația cu lucrările celorlalte munteni interesate pentru gimnaziul proiectat. —

Comisiunea poftindu-lă de la densii numai că se nu dea indemnul altor comune spre asemenea retragere, se determină pe lângă executarea celor preordinate de către adunarea generală, că adăca membrii ei, după emisivă se ăsa prin comune, și se vedă despre ofertele, cari acele le aru fi promitiendu pentru ridicarea gimnaziului, referindu-se despre rezultatele ce voru avea la prezidențele; și cu această conferință se închise.

Ce va mai urmă de aici încolo, după datu-mi cuventu, nu voia lasă neimpărtășitu.

F. P.

De pre malulu dreptu a' Somesiului 12. Mart. 1862

De cându s'ă latitu faim'ă îmbucurătoria despre proiectulu redicării unui gimnaziu romanu nationalu în comitatulu nostru, întru adensu mi-am pusu urechi'ă la pulsulu animei poporului nostru romanu, și am oserbatu, ca aceea pretotindene — fația cu suferințele fatale a timpului trecut, — bate foarte tare pentru totu ce e bunu, salutaru și nationalu. Ci că se vedeti, ca aserțiunea această e basată pe fapte complezite, pe adevăru constatatu, ăta în charthi'ă alăturată me încumetu a ve cuminecă consemnarea ofertelor de la 15. Sept. c. n. 1861 încôce incurse, cu aceea rogare, că se binevoiti ale aduce la cunoscinti'ă publicului nostru, care apoi fora patimă, fără prejudiciu va avea de a judecă, ca ôre în poporulu romanu din comitatulu nostru sunt semne de o viață îndelungată, seu dora elu numai vegetandu se apropia — precum credu unii mici la sufletu, și alții cari aru voi se înghitiésca o bucură foarte mare — de perire, de mormentulu celu întunecosu și rece? — Noi din parte-ne cunoscundu despre o parte simțimintele cele candidă a romanilor de pe aici, și știindu că ei tocma cu aceea fală se nu dăcu ambițiune nobilă se numescu pre sine romani, că și ori unde aiurea; ăra despre alt'ă judecandu de pe bătărea pulsului — termometrulu sanetății seu infirmității animei loru celei întregi, nerafinate, necorupte suntemu în acelu crediementu, ca acestu popor — de si e mai nefavoritu de sorte și de împregiurari decatu confrății lui din alte țenuturi — e destinatulu dela providința la o viață lungă glorioasă, și numai dela neobositulu zelu a conducătorilor sei depinde că acestu popor întregu la anima se scape din cătusițele cele torturătoria a necștiinței la limanulu cunoscștiinței celei adevărate. Au potemu se ne indoimu noi despre viață a poporului nostru de pe aici atunci, cându mai multi

dintre preoti — îndată ce fusera vorba despre fundulu gimnaziului proiectat — răpiti de zelulu celu mai ferbinte nationalu — punendu la o parte interesele private și nenumeratele sale îndigintie — și-sacrifică, și si-voru mai sacrifică pe acestu scopu nationalu o parte însemnată din venitul loru anualu udatu de multe-ori cu sudori crunte? Au spuncti-mi, nu e semnulu celu mai eclatantu de o viață durătoria cându mai multi învetiători — voindu a întrece cu ofertele pe multi preoti — împintenati singuru de instinctulu loru — rumpendu — și bucur'ă dela gur'ă loru și a familiei — și-oferescu cu totă anim'ă soluțiunea întregă de unu anu spre acestu scopu salutaru? Au potemu-ne teme de perire atunci, cându mai multi economi îmbolditi numai de simțimintele sale curatu naturale sunt rezoluti a-si darui din bunăvoiti'ă loru o parte bună-cică din fructulu ostentelor loru pe unu scopu atatu de marețiu și sublimu nationalu? Au nu sunt aceste toate semne de viață?

Poporulu romanu din acestu comitatu au veditu și va vedă prin fapte că în tr'ensulu este multa potere de viață natională; această potere întieleginti'ă noastră — care la noi e numai preotimea — are datorința sântă de a-o desvoltă, a-o nutri și a-o cresce cu o tactică fină, cu o manieră bine pipaită, și atunci în scurtu acestu popor — care acum e asemene plantei ce împupesce — va înflori și va rivalisă în totă privința cu frății sei de unu sange și de o mamă de prin alte țenuturi, și atunci numai atunci vomu poté delatură prepusurile și sterpi prejudiciile cu dreptulu concepute de unii despre grosolan'ă nepasare se nu dăcu recel'ă romaniloru Satumareni — resp. a întielegintiei, preotimei — fația cu santele noastre cause nationale: ăra că se departămu dela noi aceste prepusuri uriciose, și se stirpimu aceste prejudiciu multu detragătoria ne jace în interesulu nostru omenescu și nationalu, va se dăcu de celu mai scumpu tesauru a omului că-ce omulu fără omenia fără caracteru e întocma că și trupulu fără sufletu.

Se ne încordămu dăra poterile noastre spirituale și materiale, se facemu totu ce e cu potința. Această o pretinde dela noi nu numai caraterulu și omen'ă noastră, ci chiaru și interesele, lipsele și îndigintiele noastre cari n'au numeru. Se nu perdemu din vedere, că întieleginti'ă romană de pe aiurea cu ochii de Argusu privește la preotii nostri, și deca vede, că pentru binele și prosperarea poporului — care ne pune bucur'ă în gura — nu se face nemicu seu preapuciunu imputările

cu dreptulu facute ajungu pe conducatorii acestuia dupa masina cunoscuta „*Regis ad exemplum* etc.— Deci dara se premergemu cu exemple bune, ca-ci *verba movent, exempla trahunt.*“ —

Preotii sunt „sarea pamentului, si déca se va impuți sarea cu ce se va sară“? Preotii sunt „lumin'a lumiei, se nu punemu dara lumin'a sub acoperementu, ci in luminariu, cá se lumineze toturoru celoru din casa: cá celu ce duce o viétia cuviósa in ascunsu, dara prin cuvios'a sa nu conferesce la virtutea altor'a e asemne unui carbune infocatu; inse celu ce lumineza cu lumin'a adeveralui inaintea multor'a, acel'a e o lampa, care ardiendu pentru sine altor'a le respandesce lumina.“ St. Bern-si St. Greg. Preotii sunt parintii, antistitii prepusii poporului, dreptu cá atari trebuie se esceleze prin faptele sale cele eminente peste fiii si supusii lor, séu precum se esprime Stulu Ioanu cu gura de aur: 10. c. Evrei: „celu ce au luat pe sine sarcin'a priveghiarei séu inspectiunei asupra altor'a trebuie se esceleze, prin virtutile sale preste alii; cá precum sórele prin stralucirea sa intuneca lumin'a steleloru, séu precum sórele dá lumina planetelor, asia se dee si prepusii supusiloru.“

Déca voimu se ne ajungemu scopulu nostru celu maretii, se postesce, cá se invetiámu pe poporu nu numai cu vorbe ci si cu fapte, ca nemicu nu e asia rece cá unu invetiatoriu, care numai in vorbe e intieplept, cá-ce acest'a nu e lucrulu unui invetiatoriu ci a unui teatralistu, pentru aceea apostolii au invetiatu antaiu prin exemple, prin fapte, apoi cu cuvinte, ma ei nici nu avea lipsa de vorbe, cá exemplele, faptele lor vorbea destalu de respicatu.“ St. Ioanu cu gura de aur. —

Tóte se ni-le insemnámu bine si intiparindule in anemele nóstre se-le urmarimu, si atunci nu vom fi siliti a inghití totu meru la noduri, nu vom fi constrinsi a ne indopá cu ce le intimpinamu prin diurnale, si póte nu implinitu vom mai primí adrese de cele pré grosolane se nu dicu chiaru necioplite dela preotimea de pe Crisulu rapede, bunaminte cum primira nu de multu si de aceia, cari au fostu totudeuna romani cu trupu cu sufletu, cum e venerandulu protopopu betranu Stefanu Valeanu, care cá romanu si-a implenitu datorintiele sale, inse déca ostenelele lui n'au produsu fructele dorite ce se facemu? Economulu nu se póte injurá séu infruntá pentru ca are secerisiu reu, dara se póte atunci, decumva acel'a nu si-a lucratu bine pamentulu. — Se sciti fratiloru de pe Crisulu rapede, ca la noi nu lipsesce zelulu ci solidaritatea. La noi s'ar' poté aplicá dis'a

strabanului Tacitu: „*singuli pignant, universi vincuntur.*“ —

In urma marinimosiloru contribuitori li se aduce multiemita publica oftandu: cá celu ce imparte bunurile spirituale si materiale se le recompenseze inmiitu. Totuodata dorimu ferbinte, cá exemplele aceste nobile a marinimosiloru contribuitori se insufletiesca pe multi romani Satumareni la asemenea fapte. —

Onoratele redactiuni a' celorualte diurnale romane cu tóta reverenti'a suntu rogate a publicá aceste contriburi.

Haralampie Ciorecu, m. p.

(Din Concordia.)

Varietati.

Diariulu germanu de Sibiu (Hermannstädter Zeitung) a publicatu in traducere o schitia din cartea de lectura pentru scólele romane primarie lucrata de subscrisulu, asemenea a tradusu si strafiguratú acea bucata de lectura dupa „Hr. Ztg.“ si „Korunk“ din Clusiu: — acum intielegemu, ca si unu diurnalu romanescu si-scóte arm'a, la care ascute demultu, fara a-i fi potulu dá de taisiu pana acum. Mai multe in asta privintia in Nrulu viitoriu.

V. Romanu.

Consemnarea contribuiriloru oferite in favorea protepatului gimnasiu romanu nationalu din comitatulu Satumarelui in opidulu Seini.

Vasilii Cherechesiu invetiatoriu in Berbeesi 100 f., Timoteu Bumbu in Sabasia 100 f., Ioanu Cosma invetiatoriu in Samosuteleacu 100 f., Alesandru Cardosiu cantoru in Ap'a 100 f., Petru Caragianu inv. si cantoru in Seini 100 f., Demetriu Filipu inv. in Babasiesci 110 f., Casa bisericeii romane din Seini 1000 f., Ioanu Stanu preotu si protop. in Pomi 400 f., Vasiliu Filipu economu in Sabisia 50 f., Stefanu Fekete economu in Seini 20 f., Costanu Cotuna economu in Seini 20 f., Ioanu Carbatu economu in Seini 20 f., Ilie Borle economu in Seini 20 f., Georgiu Balanu economu in Seini 14 f., Maria Radu orfana de preotu din Seini 12 f., Toma Bozintanu economu in Sabisia 12 f., Toma Fenetianu economu in Seini 12 f., Petru Achimu economu in Seini 10 f., Nutiu Pomneanu economu in Sabisia 10 f., Onutiú Fericianu economu in Seini 8 f., Nutui Machidonu economu in Seini 7 f., Nutiu Sturdiu economu in Seini 7 f., Petru Cherasimu cadariu in Seini 6 f., Onutiú Moise economu in Seini 6 f., Nutiu Barburu economu in Seini 5 f., Stefanu Darabusiu economu in Seini 4 f., Simeonu Alecu economu in Seini 4 f., Ionu Popu alte. Meciu sierbu in Seini 3 f., Onutiú Moldovanu sierbu in Seini 2 f., Maria Achimu sierbitóre in Seini 1 f., Maria Bargaoanu sierba in Seini 1 f., Timoteu Siandoru sierbu in Seini 1 f., Anna Bozintanu dilectitia in Seini 1 f., Onutiú Rusu a Lupului din Seini 6 f., Maria Moisa locutiória in Seini 8 f., Ioanu Mota, si socia lui Maria Anitiasiu economu in Seini 40 f., Onutiú Draganu economu in Seini 5 f., Georgiu Darabutiú in Seini 2 f., Alexa Darabutiú in Seini 4 f., Mihaiu Corodanu in Seini 2 f.

Contribuitorii din tier'a Avasiului.

Mihailu Muresianu inv. in Certeze 20 f., Vasiliu Popu a Cohului din Certeze 20 f., Gregoriu Ciorba jude in Certeze

5 f., Ioanu Popu alui Vasiiu Popu din Certeze 5 f., Ioanu Moise a Georgesei din Moisieni 40 f., Teodoru Podacu alui Vasiiu din Moisieni 5 f., Vasiliu Ciorba invetiatoriu in Moisieni 20 f., Vasiliu Moise a Petresei din Moisieni 10 f., Ioanu Moise din Moisieni 5 f. Suma tóta e: 2333 fi. m. a.

Catra acésta adanduse sum'a de 1816 fi. m. a. publicata in Nr. 13 a Concordiei din 1861. (Amic. Scól. Nr. 37. 1861.) ese o suma de 4294 f. m.

Semnalu prin Ionu Popu,

notariulu comitetului prov.

(Din Concordia.)

Margaritare. Insielatiunea ne predominesce cu atat'a potere, noi ne orbimu atatu de lesne de lingu-sirea patimeloru, incatu nici sufletulu, nici semtírile nóstre potu apretiá pasurile tempului, care sbóra usioru asupra capeteloru nóstre fora de-a ne desteptá din visu. Apretiandu vietí'a dupa numerulu díleloru, ér' nu a' fapteloru celoru bune nu potemu crede, ca amu inbetranitu. In destulu este cá iérn'a se ne dee trei séu patru díle seninóse, si indata ne credemu in primavér'a vietii. Semenamu cu bucuría sperantie tineretieloru pe sberciturile betranetieloru. Nu e omu care se nu se insiéle macaru cu o dí, asupra vietii sale si chiar' intieptulu se amagesce, dar' mai puçinu decatu superbulu. Tu lasi sórele se mérga inainte-ti; speranti'a de a traí se ivesce pe tóta demanétí'a, pana candu apunendu díu'a, apuni si tu impreuna cu sarcin'a intentiuniloru si a sperantieloru tale.

— Intieptulu celu adevveratu se suatuesce cu órele cele trecute si le intréba ce scocotéla au datu pentru densulu la scaunulu atotu-potintelui imperatu; sírulu respunsuriloru loru este ceea ce se numesce esperintia. Ea ne díce pe totu minutulu ca aici tóte suntu desierte, ca cu catu mai multu gustámu din amagitórea cupa a placeriloru, cu atata semtímu mai tare desiertatiunea loru si chimer'á fericirii.

— Acésta lume in midiloculu careia trainu beti de placerile ce neincetatu ne imbrancescu spre mórte, ce altu este decatu unu locasiu plinu de suspine si de intristare, incarcatu cu mormenturi si asternutu cu triumfele mortii? Dar' noi fora de-a ne folosi de necasurile altor'a, ne resbatemu in nebulii pe teatrulu vietii pana candu desfetarile si dantiurile precurmandu-se, cademu in abisulu care va inghitii omenirea 'ntréga. O suflare ne inaltia din senulu pamentului, ne clatinamu unu minutu in atmosfer'a ce ne insuffetiesce si apoi ne amestecamu cu tierin'a stramosiloru nostri pe care o calcamu cá se fia si tierin'a nóstra calcata mane sub pasurile copiiloru nostri, si se dormimu sub pamentu

panacandu petiorulu celu prépotinte restornendu acestu universu, va risipi tierin'a globului, si noi spariati vomu figi din ruinele mormenturiloru, cá se ne infacisiamu la lumin'a dilei celei eterne. Omulu se nasce; spariatu de sine însusi, arunca o cantatura ampregiurii; pe totindinea vede epitafiele celoru de mai inainte; vérsa o lacrima; suspina si se cufunda. Asiá sórtea omului este a plange pe cei alalti si a fi si elu plansu in minutulu urmatoriu.

— Catu de nesemtitoriu este omulu! tempulu fuge, mórtea vine rapede, clopotulu intristatoriu resuna, eternitatea ne infacisíeza, tóte se misica, tóte se cutremura, tóte se nevoiescu si se grabescu catra finitulu loru. Numai omulu acarui sórte va fi neaparata si care cu unu firu este spandiuratu asupra abisului, omulu lancediesce si dormitéza in pace in midiloculu cumpletei turburari a fiintieloru. Destéptate, ticalosule! asverle sceptrele si corónele; opresce-ti anii si fii economu a' díleloru tale. Apuca minutulu ce fuge; eternitatea siéde pe aripile unui orologiu; silesce tempulu se-si opréscu sborulu si se-ti dee tesaurulu díleloru tale. Acésta minune e prè cu potintia vertutei care póte cu díu'a de astadi se cumpere pe cele réu prepadite.

Moritoriloru! Imbracati-ve cu vestimentulu vertutii, si intrebuintiati tempulu la fapte bune, de vreti se fiti fericiti. Cunósceti odata ca sacrificandu-ve órele, ve sacrificati pe voi insive.

— Catu de insielatóre suntu bunatatile vietii! ne amagescu unu minutu, apoi ne lasa in braciae intristarii si ne adapa cu otrava.

— Mandria este, ér' nu vertute a opri cineva lacremile sale, candu aceste usiuréza chinurile nóstre, si candu chiar' natur'a a asediatu in chipu-ne dóne funtani prin care se scurge veninulu ce ne omóra.

— Natur'a nu póte nasce din nemarginitu-i senu iésma mai infioratóre de-catu o anima nesemtítóre la chinurile de-aprópelui. . . Oh! infioratoriu este omulu candu e predomitu de órb'a patima a resbunarii. — Omulu este pentru omu inimiculu celu mai cumplitu si neinpacatu: ventulu innegresce orisonulu si prenuntie vigeli'a; urletulu de sub pamentu ne face cunoscuta flacarós'a eruptiune a vulcaniloru; pamentulu cutremuranduse ne inscientíeza ca o se se despice cá se inghitie viplimele ce i suntu destinate de sórte; fumulu inaltiandu-se in aeru, descopere foculu; numai trasnetulu asverlitu de man'a omului, luceisce, cade, nemicesce fora veste. Yung.

Pruncul.

Rondunea frumósa,
Pasere verósa
Sbóra, indrasnesce,
La noi te opresce, —
Bine ai venit!
Buna paserica,
Esti tu rondurica
Care ne vestesce
Si ne pregatesce
Vre unu timpu doritu!

Tu, cá mielusiéu'a,
Vini cá vioréu'a
Se ne-aduci iubirea,
Se ne-aduci zimbirea
Dulcelui zefiru.
Simbolu de rodire,
Simbolu de unire,
Amoru, bucuria
Venirea-ti se fia
La cati te admir'!

Suptu alba cortina
Unde-o mana lina
Léganu-ti umbresce
Guriti'a zimbesce
In somnu limistitu;
Gangescesce, plange,
Suge si se stringe
Candu visulu se schimba
Candu visulu te plimba
Pe pomu in floritu.

Astufeliu trandafirulu
Ce-lu cresce zefirulu
Inctu bobocesce,
Frundi'a-lu invelesce
Pana va florá;
Astufeliu, prin ghisdeie,
Unu puiu cu tuleie
Mam'a ilu numesce
Nóptea-lu incaldiesce
Pana va sburá.

Gur'a ta de miere
Nu cunósce fiere;
Bus'a-ti ca rubinulu
N'a ajunsu veniuulu
Ce noi bemu turbati.
De suspini vre-o data,
Anim'a-ti curata
Faç'a-ti veselesce,
Cu bus'a-ti zimbesce
Cu ochi lacremati.

Tu n'ai grigi nici frica.
Gur'a-ti mititica.
Man'a-ti cá neluca,
Par' ca totu apuca
Orice poti se vedi.
De dureri straine,
De e reu séu bine,
Rei de vérsa sange,
Selavulu déca plange
Tu nici scii nici credi.

Catu preferu eu plansu-ti
Ce 'nterupe risu-ti
Decatu vesel'a,
Decatu bucuri'a
Care cercamu noi!
Ochii tei de lapte
Nu vedu rele fapte;
Iti sugi degetielulu
Cá si mielusielulu
Erba, spicuri nuoi.

Senti tu óri veghiarea,
Senti tu margaiarea
L'a ta leganare,
La a ta misicare,
Candu sugi bus'a ta?
Senti cati te 'ncungióra;
Senti cati te adóra;
Senti tu cate façie
Stau se te resfaçie
Candu t'ei desteptá!

Te destepti, si-unu tata
Mume-tei te-arata,
Braciale-ti intinde,
Te salta, te prinde
P'unu senu palpitandu.
Muna-ta 'n placere,
Te chiama, te cere
Ardórea-i te stringe
Si 'n placere-i plange
Privindu-te blandu.

Ea la ceru privesce
Si i multiemesce;
La tine se uita
Si cu totulu uita
C'a cercatu doreri.
Cata multiemire
Dup'o chinuire!
Tu faci armoni'a
Tu faci bucuri'a
Si-ale loru averi.

Catu de multu imi place
Se vediu se se jóce
Man'a-ti rumióra,
Cá aureóra
Pe senu-i de crinu!
Catu e de frumósa
Lacrem'a—amorósa
Din ochii focosi
Verdi si schinteiosi
Pe senu-i celu trinit!

Cesaru Boliacu.

 Numeri dela inceputulu anului curinte
mai sunt; asiá abonare se mai póte face la
„Amiculu Scólei,” fara de scadere, caci Nrii
se voru tramite dela inceputu toti.